

«Тасдиқ менамоям»
Директори Институти иқтисодиёт ва
демография Академияи миллии
илмҳои Тоҷикистон, д.и.и., профессор

Ш. Раҳимзода
« 4 » соли 2023

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Наимзода Насимҷон Қудратулло «Такмили таъминоти иттилоотии ташкили хизматрасониҳои сайёҳӣ (дар асоси маводи вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.04 - Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.06 – Иқтисодиёти сайёҳӣ)

1. Мутобиқати муҳтавои диссертатсия ба ихтисос ё соҳаи илми эълоншуда

Диссертатсияи Наимзода Насимҷон Қудратулло дар мавзӯи «Такмили таъминоти иттилоотии ташкили хизматрасониҳои сайёҳӣ (дар асоси маводи вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои иқтисодӣ ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисоси 08.00.04 -Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.06 – Иқтисодиёти соҳаи сайёҳӣ) мутобиқат мекунад: 1.9. Ҳолати муосир ва пешгӯии тамоюлҳои асосии рушди бозорҳои сайёҳии дохилӣ ва байналмилалӣ; 1.12. Иқтисодиёти ҳудудҳои рушди сайёҳӣ ва таъмини рақобатпазирии онҳо; 1.13. Иқтидори захиравии соҳаи сайёҳӣ. Ҷобҷокунӣ ва самаранокии фаъолияти корхонаҳои соҳаи сайёҳӣ ва омилҳои асосии таъминкунандаи он; 1.17. Тамоюлҳои муосири рушди шаклҳои ташкилӣ-иқтисодии хоҷагидорӣ дар соҳаи сайёҳӣ; 1.22. Менежменти стратегӣ дар соҳаи сайёҳӣ. Таъмини рақобатпазирии ширкатҳои сайёҳӣ дар бозор; 1.26. Хусусиятҳои рушди фаъолияти соҳибкорӣ дар соҳаи сайёҳӣ. Таъминоти инфрасохтори фаъолияти

соҳибкорӣ дар бизнеси сайёҳӣ; 1.28. Самаранокии иқтисодии татбиқи технологияҳои рақамӣ дар фаъолияти ширкатҳои сайёҳӣ. Рушди бизнеси электронӣ дар соҳаи сайёҳӣ; 1.29. Асосҳои ташкилӣ-иқтисодии рушди сайёҳии минтақавӣ; 1.30. Идоракунии анбуҳҳои сайёҳӣ бо истифода аз хизматрасониҳои логистикии рақамӣ.

2. Мубрами таҳқиқоти диссертатсионӣ

Дар шароити муосир соҳаи сайёҳӣ барои рушди иқтисоди миллӣ нақши муассир дошта, тағйироти сохтори он дар заминаи татбиқи ақидаҳои назариявии ташаккул, низоми муносибатҳои муосири хоҷагидорӣ ва таъмини хизматрасониҳои иттилоотии он дар таҷрибаи ҷаҳонӣ амалӣ мегардад. Тибқи маълумоти Созмони ҷаҳонии сайёҳӣ, таъсири мусбати соҳаи сайёҳӣ ба 47 соҳаҳои алоҳидаи хоҷагии халқ муайян гардидааст. Бинобар ин, сайёҳиро ҳамчун соҳаи мустақили иқтисодиёти миллӣ барои рушди иқтисодиёти ҳар як кишвар, аз ҷумла, Ҷумҳурии Тоҷикистон роҳандозӣ намудан мумкин мебошад.

Дар паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳамияти сайёҳӣ барои рушди кишвар зикр шудааст. Дар Паём қайд шудааст: «... эълон шудани соли 2018 «Соли рушди сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ», солҳои 2019-2021 «Соли рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ» барои дарки аҳамияти ин соҳа дар ҳаёти иҷтимоию иқтисодии мардум тақони ҷиддӣ бахшид ва шумораи сайёҳоне, ки дар соли 2018 ба Тоҷикистон ташриф овардаанд, нисбат ба соли 2017 - 2,5 маротиба афзудааст, аммо барои пурра ба ҳадафҳои гузошташуда як сол кофӣ нест. Бо мақсади тезонидани ҳалли масъалаҳои дар боло зикршуда ва бо назардошти зарурати рушди инфрасохтори деҳот, пешниҳод мекунам, ки солҳои 2019-2021 «Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ» эълон карда шавад».

Ҳамзамон, солҳои охир таваҷҷуҳи махсуси Ҳукумати кишвар ба соҳаи сайёҳӣ имкон дод, ки дар баробари афзун гардидани шумораи сайёҳон, ширкатҳои сайёҳии ватанӣ низ зиёд гарданд. Натиҷаи чунин дастгириҳои соҳаи

сайёҳӣ ба он оварда расонид, ки дар панҷ соли охир ба кишвари мо беш аз 3,9 миллион нафар, аз ҷумла, соли 2022-юм 1 миллион нафар сайёҳ ворид гардидаанд. Дар ин давра барои пешниҳоди хизматрасонӣ ба онҳо беш аз 600 ва танҳо соли 2022-юм 100 иншооти инфрасохтори сайёҳӣ сохта, мавриди истифода қарор гирифтааст.

Бояд қайд намуд, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1-уми январӣ соли 2022 ҷиҳати ҷалби бештари сайёҳон ва сармоягузори хориҷӣ барои шаҳрвандони 52 кишвари хориҷӣ иқдоми яктарафаи воридшавии бидуни раводид ҷорӣ намуд ва зарур аст, ки ин раванд ба таври самаранок амалӣ карда шавад. Инчунин, бо ин мақсад барои шаҳрвандони 126 давлати хориҷӣ пешниҳоди раводиди Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартиби соддакардашуда ҷорӣ гардидааст.

Барои рушди сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон солҳои охир дар самти такмили заминаи зарурии меъёрию ҳуқуқӣ фароҳам оварда шуда, дар доираи он корҳои зиёде иҷро гардидаанд. Инчунин, як қатор тадбирҳо ҷиҳати ҳавасмандгардонии рушди соҳаи сайёҳӣ, пеш аз ҳама, якҷанд минтақаҳои сайёҳии байналмилалӣ таъсис дода, меҳмонхонаҳо ва марказҳои савдо сохта шуданд, ки ба талаботи муносири рушди сайёҳӣ ҷавобгӯ мебошанд.

Аз ин рӯ, зарурати такмили механизмҳои таъминоти иттилоотии ташкили хизматрасониҳои сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, пеш аз ҳама, сохтори ташкилӣ ва иқтисодии фаъолияти Марказҳои иттилоотии сайёҳӣ (МИС) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва минтақаҳои он далели мубрам будани муҳимияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионии мазкур мебошад.

3. Навгони илмӣ натиҷаҳо ва хулосаву пешниҳодҳои диссертатсия

Аз ҷониби муаллиф, нуқтаҳои зерини назариявӣ, методӣ ва амалии таҳқиқот пешниҳод гардидаанд, ки дорои хусусиятҳои наwgони илмӣ мебошанд:

1. Дар диссертатсия мавқеи сайёҳӣ ва таъсири мултипликативии он дар иқтисоди кишвар муқаррар гардида, мафҳумҳои «иқтисоди сайёҳӣ», «махсулот

ва хизматрасониҳои сайёҳӣ», инчунин, технологияҳои истеҳсоли маҳсулоти сайёҳӣ тавзеҳ дода шудаанд.

2. Муайян карда шудааст, ки таснифоти асосии захираҳои сайёҳӣ ба тарзи пайдошавии онҳо рабт дошта, вобаста ба он захираҳои табиӣ, захираҳои моликияти зеҳнӣ ва омехта оид ба сайёҳӣ асос ёфтааст. Сифати захираҳои сайёҳӣ ҳамчун омили таъмини рақобатпазирии хизматрасониҳои сайёҳӣ баромад карда, дараҷаи маълумотнокии аҳоли ва тавачҷуҳи нокифояи онҳо аз ҷиҳати таъсир ба сайёҳон муайян мегардад.

3. Бо назардошти болоравии моҳият ва нақши рушди соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳиссаи он дар таркиби ММД аз ҳисоби воридоти ҳаҷми асъор дар рушди бахшҳои гуногуни иқтисодӣ ташкил медиҳад. Дар ин замина, муайян карда мешавад, ки вазъи иқтисодии сайёҳии ҷумҳурӣ хуб арзёбӣ гардида он барои рушди динамикии сайёҳӣ мусоидат мекунад. Аз ин ҷо, муаллиф зарурати истифодабарии таҷрибаи хориҷии ташкили саноати сайёҳиро асоснок намуда, рушди устувори бахшҳои соҳаи сайёҳиро пешниҳод намудааст.

4. Дар диссертатсия мафҳуми «Маркази иттилооти сайёҳӣ» ҳамчун ибораи тавсифи воситаи ташаккули фазои иттилоотии дохилӣ ва баромадан ба фазои иттилоотии берунӣ маънидод карда шуда, вазифаҳои асосии фаъолияти марказҳои иттилоотии сайёҳӣ дар ҷумҳурӣ муайян гардидаанд.

5. Асоснок карда шудааст, ки ташкили низоми бисёрсатҳаи марказҳои иттилоотии сайёҳӣ, ки тамоми фазои сайёҳии миллиро фаро мегиранд, сохтори чорсатҳаи он пешниҳод гардида, таъйиноти вазифавии ҳар як сатҳи инфиродӣ муайян карда шуда, муносибати концептуалӣ оид ба ташаккули сохтори ташкилию иқтисодии идоракунии марказҳои иттилоотии сайёҳӣ дар вилояти Хатлон пешниҳод шудааст.

6. Пешниҳоду тавсияҳо оид ба такмили сохтори ташаккул ва ҳаракати ҷараёнҳои иттилоотӣ дар сатҳи минтақаи сайёҳӣ, ки ба рушди сайёҳии дохилӣ ва берунӣ мусоидат мекунанд, асоснок карда шудаанд.

4. Аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқот

Аҳамияти илмию назариявӣ ва амалии таҳқиқот аз таҳия ва амиқсозии методологияи таҳқиқот, ҳамроҳангсозии роҳу усулҳои гуногуни илмӣ дар тақмили механизмҳои таъмини иттилоотии ташкили хизматрасониҳои сайёҳӣ дар заминаи МИС ва ФИС иборат мебошад. Дар таҳқиқот масъалаҳои коркарди асосҳои методологӣ оид ба қабули низоми комплекси таъминоти иттилоотии сайёҳӣ ва пешбурди тақсимопазирии худуд дар бозори сайёҳӣ баррасӣ карда шудааст. Самтҳои имконпазири рушди соҳаи сайёҳӣ ва роҳҳои ҷалби сайёҳон ба Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян гардида, оид ба тақмили механизми роҳандозии он пешниҳодҳои мушаххас оварда шудаанд. Хулосаҳои асосӣ ва пешниҳодҳои, ки дар диссертатсия оварда шудаанд, метавонанд ба рушди усулҳои ташкили истеҳсолот ва хизматрасониҳои сайёҳӣ, идоракунии маҷмааҳои сайёҳӣ, аз ҷумла, ташаккули фазои иттилоотии сайёҳӣ мусоидат намоянд.

5. Дарачаи асоснокӣ ва саҳеҳии мақаррароти илмӣ ва хулосаву пешниҳодот

Дар раванди ҳалли илмии масъалаҳои гузошташуда равишҳои методологӣ ва методии пажӯҳиш, ки муаллиф интихобу истифода намудааст, имконият додааст, ки натиҷаҳои судманди илмӣ дар самти рушди соҳаи сайёҳӣ бо дарназардошти баланд бардоштани сифати хизматрасонӣ ба даст оварда шаванд.

Асоснокии хулосаву пешниҳодҳои дар диссертатсия омада ва сатҳи илмии онҳо аз он шаҳодат медиҳад, ки муаллиф асарҳои бунёдии олимони хориҷию ватаниро дар рушди соҳаи сайёҳӣ истифода бурдааст.

Дар раванди таҳқиқоти диссертатсионӣ усули диалектикий омӯзиши моҳият ва қонуниятҳои падидаҳои иқтисодӣ истифода шуда, чараёни тадқиқот дар истифодаи усулҳои таҳлили системавӣ, иқтисодӣ ва оморӣ, муқоисавӣ, ҷадвалӣ, пешгӯӣ ва ҳалли масъалаҳои муносиб асос ёфтааст.

Шиносоӣ бо мундариҷаи диссертатсия дар самти омӯзиши масъалаҳои

назариявию методологии рушди сайёҳӣ, таҳқиқи иқтисодии захираҳои сайёҳӣ, ёдгориҳои таърихию фарҳангӣ ва табиӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон далолат медиҳад, ки муаллиф аз адабиёти илмӣ вобаста ба мавзӯи таҳқиқот ба таври зарурӣ истифода намудааст.

6. Арзёбии мундариҷаи диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати адабиёт иборат мебошад. Ҳаҷми умумии диссертатсия 180 саҳифа буда, 19 расму диаграмма, 18 ҷадвал ва 171 номгӯи адабиётро дар бар мегирад.

Дар **муқаддима** (саҳ.4-14) дараҷаи қорқарди мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ дар илми иқтисодӣ оварда шуда, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, нағзони илмӣ ва нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда пешниҳод карда шудааст.

Дар боби якум - «**Асосҳои назариявии ташкили хизматрасониҳои сайёҳӣ**» (саҳ.14-81) нақши соҳаи сайёҳӣ дар низоми иқтисодӣ, захираҳои сайёҳӣ ва технологияи истеҳсоли маҳсулоти сайёҳӣ ва ташаккули ҷараёнҳои иттилоотии сатҳи таъиноти сайёҳӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ баррасӣ гардидааст.

Дар диссертатсия ба муайян кардани моҳияти иқтисодии рушди соҳаи сайёҳии кишвар ва нақши он дар рушди минтақа қомилан диққати ҷиддӣ дода шудааст. Муаллиф рушди сайёҳии минтақавиро ҳамчун механизми асосии истифодаи мақсаднок ва оқилонаи захираҳо дар шаклҳои гуногун ва сохторҳои мухталифи онҳо ҳисобида, ташаккули системаҳои минтақавии захираҳои табииро муайян намудааст. Инчунин, дар боби 1-уми диссертатсия масъалаҳои назариявию методологии рушди сайёҳӣ, таҳқиқи иқтисодии захираҳои сайёҳӣ, ёдгориҳои таърихию фарҳангӣ ва табиӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст.

Диссертант қайд менамояд, ки захираҳои табиӣ яке аз омилҳои асосӣ ва заминаи бозғайимодии истифодаи рекреатсионӣ ва сайёҳии ин ё он марзи мамлакат мебошад, вале истифодаи воқеии онҳо тавассути омилҳои шароити табиӣ ба ташаккул ва рушди маҷмӯаҳои (комплексҳо) рекреатсионӣ таъсири ҷолиб мерасонад, зеро захираҳои табиӣ боиси интихоби истироҳаткунандагон ва сайёҳон мегардад. Захираҳои табиӣ имкон медиҳанд, ки захираҳои сайёҳӣ ва технологияи истеҳсоли маҳсулоти сайёҳӣ ба хоҳишмандон пешниҳод карда шаванд (С.23).

Аз тарафи ҳукумати кишвар ҷиҳати барқароркунии инфрасохтори сайёҳии мамлакат, аз ҷумла, ба рушди сайёҳии табобатӣ, санаторию курортӣ ва истироҳатию тандурустӣ диққати махсус дода мешавад. Ҳамчунин дар диссертатсия таҳқиқи хусусиятҳо ва масоили рушди инфрасохтори сайёҳии мамлакат дар шароити иқтисодии бозорӣ хеле хуб ба анҷом расонида шудааст. Боиси қайд аст, ки инфрасохтори соҳаи сайёҳӣ воқеан, хусусияти комплексиридорост ва ҳамчун дорои аҳамияти муҳими илмию амалӣ баррасӣ мешавад.

Муаллиф дар диссертатсия қайд менамояд, ки захираҳои сайёҳӣ сарвати миллии мебошанд, вале баъзеи онҳо аҳамияти махсус доранд. Рӯйхати объектҳо ва ёдгориҳои аҳамияти ҷаҳонидошта аз ҷониби ЮНЕСКО ҳар сол муқаррар ва азнавсозӣ карда мешавад. Тамоми ёдгориҳои фарҳангӣ ва табиӣ объектҳои мебошанд, ки таҳти ҷимояи давлат қарор доранд. (С.32.).

Диссертант дуруст қайд менамояд, ки захираҳои сайёҳӣ ва рекреатсионӣ беҳудуд нестанд. Онҳо дорои ҳаҷми муайян (захираи иқтидорӣ), муҳлати истифода, шароити қорбарӣ ва арзиши худ мебошанд. Муайян кардани захираҳо бо дараҷаи омӯзиши комплексҳои табию фарҳангӣ, захираҳои меҳнатӣ барои истифодаи онҳо дар ин ё он фаъолияти мушаххаси сайёҳӣ алоқаманд аст. Барои захираҳои табиӣ усулҳои муайяни ҷустуҷӯие мавҷуданд, ки онҳо арзиши рекреатсионии манзараҳо, шароити биоклиматии маҳаллӣ, ҳолати экологии муҳити табиӣ, арзёбии умумӣ ва муфассали обҳои минералӣ, лойи табобатиро мавриди таҳлил қарор гирифтааст (С. 32-33).

Боби дуюми диссертатсия «**Таҳлили вазъи муосири рушди соҳаи сайёҳӣ ва таъминоти иттилоотии он**» (сах.59-105) ба омӯзиши ҳолат ва рушди соҳаи сайёҳӣ ва таъминоти иттилоотии он дар вилояти Хатлон, омилҳои таъсирбахш ба рушди иқтисодии иқтисодиву иҷтимоии сайёҳӣ ва минтақаҳои ҷумҳурӣ ва нишондиҳандаҳои иттилоотикунони он, арзёбии нишондиҳандаҳои асосии тамоюлҳо ва механизмҳои иқтисодии рушди сайёҳӣ дар ҷумҳурӣ ва арзёбии вазъи муосири инфрасохтори муҳити иттилоотии соҳаҳои сайёҳии минтақаҳои ҷумҳурӣ бахшида шудааст.

Боби мазкур дорои аҳамияти амалӣ буда, дар он иқтисодии иқтисодиву иҷтимоии сайёҳӣ баррасӣ шудааст. Диссертант дуруст қайд менамояд, ки пирияхҳо, паркҳо ва мамнуъгоҳҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар тавачҷуҳи сайёҳон нақшаи илмӣ ва сайёҳиро ба миён овардааст (С.64).

Аз ин рӯ, барои ҷалби сайёҳон бояд Нақшаи чорабиниҳои фарҳангӣ ва барномаҳои махсусро тарҳрезӣ намуд, то ки тавачҷуҳи сайёҳон афзояд. Сайёҳон асосан ба унсурҳои маданияти халқ, санъати тасвирӣ, санъати мусиқӣ, рақсҳои этникӣ, ошхонаҳои миллӣ, ғизо ё хӯроки сайёҳ, илм, дин ва таърихи ҳамон халқ тавачҷуҳи бештар доранд (С.70-74).

Имрӯз дар ҷумҳурӣ якбора шавқу ҳавас ба захираҳои соҳаи сайёҳӣ боло рафт ва имконияту роҳҳои ҷорӣ намудани соҳаи сайёҳӣ пайдо гардид (С.78). Дар робита ба ин, чараҳои омода намудан ва қабули қарорҳои муассири субъектҳои соҳаи сайёҳӣ маҳз ба сатҳи таъминоти иттилоотӣ ва фаъолияти онҳо вобаста мебошад, зеро технологияи истеҳсоли маҳсулоти сайёҳӣ дар шароити ноустувории муҳити беруна ба таври зич ба тасавури амиқ ва имкони муносибатҳои алтернативӣ нисбат ба ҳаллу фасли мушкилиҳо алоқаманд аст (С.94).

Захираҳои иттилоотӣ ҳамчун омилҳои махсуси истеҳсолот дар соҳаи сайёҳӣ омилҳои афзоиши ҳаҷми истеҳсоли хизматрасониҳои сайёҳӣ ва баланд бардоштани самаранокии он шуда истодаанд. Соҳаи иттилоотӣ, ҳамчун омилҳои низомофар ба ҳолат ва динамикаи бахши сайёҳӣ таъсири фаъол мерасонад. Бо татбиқи технологияҳои иттилоотӣ, имкониятҳои нав барои баланд бардоштани

самаранокии равандҳои иттилоотӣ ва сифати хизматрасониҳои иттилоотӣ барои тамоми соҳаҳои иқтисодиёт, аз ҷумла, соҳаҳои сайёҳӣ ба миён омаданд.

Бояд қайд кард, ки рушди сайёҳӣ бо рушди минтақавии кишвар зич алоқаманд аст, зеро бисёр иншооти сайёҳии кишвар дар минтақаҳои ҷумҳурӣ ҷойгиранд. Дар ин самт, солҳои охир дар вилояти Хатлон тағйироти назаррас ба чашм мерасанд (С.104). Барои таъмини рушди муҳити иттилоотии соҳаи сайёҳӣ дар минтақа, муассисаҳои сершумор ва воҳидҳои сохторӣ ҷалб гардида, шабакаи васеи ширкатҳои мобилӣ ва Интернет фаъолият доранд. Дар чараёни таҳқиқот як қатор масъалаҳои муҳими муҳити иттилоотии рушди сайёҳӣ дар вилояти Хатлон муайян карда шудааст (С.106).

Дар боби сеюм - «**Самтҳои асосии тақмили таъмини иттилоотии соҳаи сайёҳии минтақаҳои Тоҷикистон**» (саҳ.109-154) роҳҳои воридсозии марказҳои сайёҳии минтақаҳои ҷумҳурӣ ба фазои байналмилалӣ иттилоотӣ - сайёҳӣ, асосноккунии пешниҳоди таъсиси маркази иттилоотии сайёҳии «Бохтар» ва самтҳои асосии тақмили сохтори ташкилию иқтисодии фаъолияти маркази иттилоотии сайёҳӣ (дар мисоли маҷмааи сайёҳии «Бохтар») мавриди баррасӣ ва таҳқиқи илмӣ қарор дода шудааст.

Дар диссертатсия мавқеи асосиро ташаккули марказҳои сайёҳии минтақаҳои ҷумҳурӣ ва воридшавии онҳо ба фазои байналмилалӣ иттилоотӣ-сайёҳӣ ишғол менамояд. Аз таҳлили ин боб бармеояд, ки ташаккули таъсиси марказҳои сайёҳии минтақаҳои ҷумҳурӣ ҷойи муносибро ишғол менамояд. Инчунин, дар диссертатсия барои таъмини рушди инфрасохтори соҳаи сайёҳии вилояти Хатлон ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ ва дохилро муаллиф зарур мешуморад. Дар ин самт, Стратегияи миллии рушди Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 мусоидат намуда, дар таъмини рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии вилояти Хатлон нақши асосиро мегузорад.

Муаллиф қайд мекунад, ки марказҳои муосири сайёҳии сатҳи ҷаҳонӣ бо хусусиятҳои истисноии худ, аз ҷумла, бо минтақаҳои фаъол бо анъанаҳои маҳаллӣ, ансамблҳои меъморӣ ва ғайраҳо фарқ мекунанд. Бо мақсади нигоҳ доштани мавқеи рақобатпазир дар бозорҳои дохилӣ ва хориҷӣ марказҳои

машҳури сайёҳӣ барои васеъ намудани доираи хизматрасониҳои худ ва эҷоди маҳсулоти махсуси беназири сайёҳӣ маблағҳои зиёд сарф мекунанд (С.109).

Диссертант қайд мекунад, ки барои ҷалби соҳаи сайёҳӣ дар сатҳи ҷаҳонӣ бояд марказҳои иттилоотии сайёҳӣ таъсис дода шаванд. Ин сохтор бештар инкишофёфта аст, дар баъзе вариантҳо ба парки хурди мавзӯӣ монанд аст, ки дар худ маркази иттилоотии сайёҳӣ ё якҷанд чунин марказҳоро дар минтақаи назоратшаванда дар бар мегирад, инчунин ба намудҳои васеи хизматрасониҳо ва ҷозибҳо, ки ба ҷараёнҳои пуриктидори сайёҳӣ (150-200 ҳазор нафар меҳмонон ба қаламравҳо ва бештар) ва пешниҳоди доираи васеи хизматрасониҳои маъмулӣ ва хоси сайёҳӣ асос ёфтаанд, таъяс мекунад. Ба сохтори марказ метавонад маркази конгрессӣ-намоишӣ ё бюро дохил гардад (С.116).

Диссертант дар боби 3 таъсиси маркази иттилоотии сайёҳии “Бохтар” – ро пешниҳод менамояд. Нақш ва ҷойгоҳи шаҳри Бохтарро ҳамчун маркази фароғатӣ аз рӯйи ҳолат ва дурнамои рушди ҷабҳаи таърихӣ минтақавӣ ва фароғатии он муайян мекунанд. Барои рушди тамоми маҷмааи сайёҳии Бохтар, зарур аст, ки лоиҳаи инвеститсионӣ таҳия ва амалӣ карда шавад (С.126). Маҷмааи сайёҳӣ тақрибан ҳама самтҳои асосии сайёҳӣ, фароғатӣ, таърихӣ ва фарҳангӣ, лойоб ва обҳои минералӣ, сайёҳии варзишӣ, сайёҳии чорабинӣ, сайёҳии динӣ, сайёҳии тичорӣ, сайёҳии экстремӣ ва ғайраҳоро дар бар мегирад. Ин дар воқеъ, асоси ташаккули фазои дохилии сайёҳии иттилоотӣ хоҳад буд, ки ба татбиқи бомуваффақияти Барномаи рушди дарозмуддати сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин, ба рушди сайёҳии воридотӣ ва дохилӣ дар қаламрави вилояти Хатлон равона мегардад.

Дар хулосаи диссертатсия (саҳ.155-158) муаллиф тавсияҳо ва пешниҳодҳои мушаххасро барои ҳалли муаммоҳои дар диссертатсия баррасигаштаре овардааст.

7. Эроду тавсияҳо оид ба диссертатсия

Ба сифати эроду тавсияҳо ба диссертатсияи тақризшаванда чунин

нуқтаҳоро қайд кардан мумкин аст:

1. Дар диссертатсия дар сатҳи зарурӣ хусусиятҳо ва масоили рушди сайёҳии кишвар дар шароити иқтисоди бозорӣ дар асоси таҳқиқоти ба анҷомрасида муайян ва баҳо дода шудааст. Мутаассифона, дар раванди омӯзиши заминаҳои назариявӣ методӣ на ҳамаи ҷабҳаҳои ин сохтор ба тариқи муқоисавӣ омӯхта шудаанд. Инчунин, дар диссертатсия саҳми муҳаққиқони ватанӣ доир ба ин масоил бо назардошти концепсияи муосири рушди сайёҳӣ ба пуррагӣ баррасӣ нашудааст.

2. Дар боби дуюми диссертатсия таҳқиқи вазъ ва тамоюли рушди сайёҳӣ дар вилояти Хатлон анҷом дода шудааст. Лекин, дар диссертатсия баъзе аз хулосаҳои муаллиф нисбати натиҷаҳо аз нуқтаи назари илмию амалӣ ба пуррагӣ дақиқ нагардида, хуб мешуд, ки амсилаи рушди босуботи инфрасохтори соҳаи сайёҳӣ ва алоқамандии он дар вилояти Хатлон таҳия карда мешуд.

3. Дар диссертатсия муаллиф, дар ҷадвали 2.1.1 (саҳ.60) ташрифи сайёҳон ба Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар давраи солҳои 2000 то 2021 нишон додааст. Хуб мешуд, ки муқоисаи ҷадвали мазкур нисбат ба соли 2015 анҷом дода мешуд.

4. Баъзе факту рақамҳои дар диссертатсия овардашуда иқтибос надоранд.

5. Муаллиф дар саҳ. 65-66 (шарҳи расми 2.1.2) рақамгузорию боғҳо, мамнӯъгоҳҳои табиӣ, мамнунгоҳ ба тартиб гузошта нашудааст. Номгузорию объектҳои хифзшаванда дар Тоҷикистон баҳсталаб мебошад.

6. Ба ақидаи мо муаллиф дар диссертатсия ҳангоми баррасии омилҳои асосӣ ба самаранокии инфрасохтори соҳаи сайёҳӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва вилояти Хатлон диққати ҷиддӣ дода, ин равандро хеле хуб баҳо додааст. Лекин на ҳама омилҳое, ки ба пешниҳод ва талабот ҷиҳати хизматрасониҳои соҳаи сайёҳӣ таъсир мерасонанд, мавриди таҳқиқи ҷиддӣ қарор дода, омӯзиши тарофаҳо аз таҳқиқ берун мондааст.

Лекин, ба ақидаи мо эроду тавсияҳои зикршуда сатҳи назариявӣю амалии диссертатсияи тақризшавандаро коҳиш намедиханд. Дар умум, диссертатсияро метавон гуфт, ки таҳқиқоти баитмомрасида аст, мустақилияти муаллиф дар омода намудани диссертатсия эҳсос мешавад.

8. Тасдиқи инъикоси натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар нашрияҳои илмӣ. Баррасии диссертатсия нишон дод, ки вобаста ба натиҷаҳои таҳқиқот муаллиф дар умум 16 мақолаи илмӣ, аз он ҷумла, 8 адад дар маҷаллаҳои аз тарафи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тақризшаванда ба нашр расонидааст. Натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ дар конференсияҳои илмию назариявӣ ва илмию амалии байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ ба тариқи маърузаҳои илмӣ баён гардидаанд.

9. Мутобиқати автореферат ба муқаррароти асосии диссертатсия
Автореферати диссертатсия тибқи талаботи муқарраргардида барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ таҳия гардида, мазмуни асосии таҳқиқотро инъикос мекунад ва дар он натиҷаҳои илмии асоснокгардида шарҳи пурраи худро ёфтаанд.

10. Хулоса оид ба мутобиқати диссертатсия ба меъёрҳои муқарраргардида

Диссертатсияи Наимзода Насимҷон Қудратулло дар мавзӯи «Такмили таъминоти иттилоотии ташкили хизматрасониҳои сайёҳӣ (дар асоси маводи вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон) барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.04 – Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.06 – Иқтисодиёти соҳаи сайёҳӣ) ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯӣ буда, муаллифи диссертатсия сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси пешниҳодшуда мебошад.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи мазкур таҳқиқоти илмии баанҷомрасида маҳсуб шуда, дорои пешниҳодҳои мушаххас нисбати рушди соҳаи сайёҳии вилояти Хатлон мебошад.

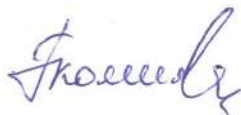
Аз ин рӯ, мо чунин меҳисобем, ки диссертатсияи Наимзода Насимҷон Қудратулло дар асоси талаботи илмӣ-назариявӣ ва амалияи муосир анҷомёфта буда, аз рӯи натиҷаҳои назариявӣ ва амалии худ ҷавобгӯ ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ мебошад, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст. Бинобар ин, арзанда аст, ки ба муаллифи он дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.04 -Иқтисодиёти соҳавӣ (08.00.04.06 – Иқтисодиёти соҳаи сайёҳӣ) дода шавад.

Тақриз дар ҷаласаи шуъбаи таҳқиқоти инфрасохтори Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (суратҷаласаи № 6, аз 3 ноябри соли 2023).

Натиҷаи овоздиҳӣ: 9 - нафар тарафдор, зид-0, бетараф-0.

Раиси ҷаласа:

Ходими пешбари илмии
шуъбаи таҳқиқоти инфрасохтори
ИИД АМИТ, н.и.и.

Бобозода К.О.

Ташхисгар:

Ходими калони илмии
шуъбаи таҳқиқоти инфрасохтори
ИИД АМИТ, н.и.и.

Шодиев Ҷ.Р.

Котиби ҷаласа:

Ходими пешбари илмии
шуъбаи таҳқиқоти инфрасохтори
ИИД АМИТ, н.и.и.

Мирзоева Ҷ.П.

Имзоҳои Бобозода К.О., Мирзоева Ҷ.П. ва Шодиев Ҷ.Р. -ро тасдиқ
менамоям:

Сардори шуъбаи кадрҳо ва
корҳои махсуси ИИД АМИТ

Қурбонов Т.

Суроға: 734024, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, кӯчаи Айни,
44. Телефон: +992(37) 227-67-50. E-mail: ied.tj